

TULÛ'Î'NİN PAŞA-NÂME'Sİ

Dr. Ozaj SULİMAN

© Copyright 2020

Bu kitabın, basım, yayın ve satış hakları Akademisyen Kitabevi A.Ş.'ne aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kağıt ve/veya başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz. Tablo, şekil ve grafikler izin alınmadan, ticari amaçlı kullanılamaz. Bu kitap T.C. Kültür Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır.

ISBN

978-605-258-988-5

Kitap Adı

Tulû'î'nin Paşa-Nâme'si

Yazar

Ozaj SULİMAN

Yayın Koordinatörü

Yasin Dilmen

Sayfa ve Kapak Tasarımı

Akademisyen Dizgi Ünitesi

Yayıncı Sertifika No

47518

Baskı ve Cilt

Sonçağ Matbaacılık

Bisac Code

REL037000

DOI

10.37609/akya.464

GENEL DAĞITIM

Akademisyen Kitabevi A.Ş.

Halk Sokak 5 / A

Yenişehir / Ankara

Tel: 0312 431 16 33

siparis@akademisyen.com

www.akademisyen.com

ÖNSÖZ

Din milletlerin hayatına yön veren en büyük unsurdur. Türk milleti bin yılı aşkın bir süredir İslâm dini ile hayatına yön vermekte, kültür ve medeniyetini buna göre şekillendirmektedir. Arap Yarımadası'nda ortaya çıkan İslâm dini önce İran coğrafyasına daha sonra ise Türk coğrafyasına ulaşmış; Türk milletinin hayatının her alanını etkilemiş ve kültürüne yön vermiştir. Kültürün en mühim unsurlarından olan edebiyat dolaylı olarak İslâm inancının çizgisinde yeni ve zengin bir muhtevayla genişleyerek yoluna devam etmiştir. Türk milletinin en büyük kültür hazinesi olan edebiyat, yeni inanç sisteminin unsurlarını bünyesine almış ve değişim göstermiştir. İslâmiyet ile beraber yeni konular ve yeni biçimler Türk edebiyatını şekillendirmiştir.

İslâm dini Türklerin özünde barındırdığı, fıtratında yaşattığı her şeye yeni bir yön vermiştir. Türklerdeki cihan hâkimiyeti anlayışı, İslâmiyet'teki cihad ve gaza anlayışıyla yeni bir şekil almış; Türklerdeki “alp” tipi İslâmiyetle birlikte “alperen” ve “gazi” tipine dönüşmüştür. Benzer şekilde İslâm öncesi dönemden beri süre gelen destan geleneği, meydana gelen dinî değişimin de katkısıyla sözlü kültürden yazılı kültüre intikal etmiş; İslâmî muhtevayla zenginleşmiş ve zamanla yeni edebî tür ve biçimler vasıtasıyla ifade edilir olmuştur. Destânî nitelikler taşıyan hadiselerin anlatım zemini bulduğu nazım biçimi, İslâmî edebiyatta çoğunlukla mesnevî olmuştur. Sözü edilen nitelikler bakımından mesnevî şeklinde kaleme alınan edebî türler arasında gazavât-nâme türü eserler özellikle önemlidir. Türk edebiyatında 15. yüzyıldan itibaren ortaya çıkan gazavât-nâmeler zamanla olgunlaşmış, nitelik ve içerik açısından büyük bir ilerleme göstermiştir. Bizim çalışmamızın temelini teşkil eden eser de, mesnevî nazım biçiminde ve gazavât-nâme türünde yazılmış bir eserdir.

Uzun bir araştırma neticesinde üzerinde çalışmaya karar verdiğimiz bu eser, İslâmî edebiyat döneminde kaleme alınan ve daha önce metni yeni harflerle neşredilmemiş bulunan, 17. yüzyıl şairlerinden Tulû'î'ye ait *Paşa-nâme* isimli mesnevîdir. Değerli hocam Prof. Dr. Bilal Kemikli'nin tavsiyesiyle haberdar olduğum *Paşa-nâme*'de bahsedilen olayların büyük oranda Rumeli bölgesinde, yani doğduğum ve yaşadığım coğrafyada geçiyor olması bu eseri tez olarak çalışmaya tereddütsüz karar vermemde etkili oldu. Konunun tespitinden sonra eserin nüshalarına ulaşmaya çalıştık. Yaptığımız araştırmada, eserin Türkiye'deki kütüphanelerde bulunmadığını, mevcut tek yazma nüshasının İngiltere British Museum'da bulunduğunu tespit ettik. British Museum ile yaptığımız yazışma sonucunda eserin

mikrofilmlerine ulaştık, metnin doktora düzeyinde bir çalışmaya konu olabileceğinden emin olduktan sonra eser üzerinde çalışmaya başladık.

Bizim bu çalışmadaki birinci amacımız, Tulû'î'nin *Paşa-nâme* isimli eserinin transkripsiyon yöntemiyle Latin harflerine çevirisidir. Şair Tulû'î'nin kaleme aldığı *Paşa-nâme*, IV. Murad'ın vezirlerinden Kenan Paşa'nın Balkanlar ve Karadeniz coğrafyasında devlet düzenini tesis için eşkıya ve isyancılarla yaptığı mücadeleyi anlatır. Tulû'î, tarihî vakaları mesnevî nazım biçimi ile ve sanatkârane bir üslup ile kaleme almış ve günümüze edebî kıymeti haiz önemli bir kaynak bırakmıştır. *Paşa-nâme*'nin Latin harflerine aktarılmasının yanında eser ve şair üzerinde de inceleme yaptığımız bu çalışma giriş ve üç bölümden müteşekkildir.

Giriş bölümünde şairin yaşadığı 17. yüzyılın siyasî ve sosyo-kültürel ortamı irdelenerek şairin siyasî ve kültürel hayatta hangi ortamda yetiştiğine işaret edilmeye çalışılmıştır. Ayrıca, mesnevî ve gazavât-nâmeler hakkında da genel bilgiler verilmiştir. Birinci bölümde Tulû'î'nin hayatı, Tulû'î'nin eserleri, Tulû'î'nin edebî kişiliği anlatılmıştır. İkinci bölüm eserin incelenmesine ayrılmıştır. Eserin yazılış tarihi, yazılış sebebi, eserdeki minyatürler; *Paşa-nâme*'nin dış ve iç yapısı anlatılmıştır. Üçüncü bölümde ise metnin kuruluşu ile ilgili açıklamalar, eserin nüsha tavsifi, bölüm başlıkları ve transkripsiyonlu metin verilmiştir. Çalışmamızın son kısmına eserden minyatürler ve bazı sayfalar alınmıştır. Kişi ve yer adları dizini, kaynaklar ve özgeçmiş ile tezimiz tamamlanmıştır.

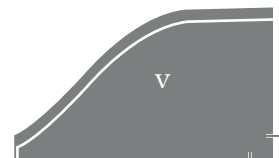
Araştırmada esas amacımız Osmanlı Türkçesi döneminde Arap alfabesi ile kaleme alınan metnin tam ve doğru okuma ile Latin harflerine aktarılmasını sağlamaktır. Bunun yanında müellif hakkında bulabildiğimiz bilgilerle, eser üzerindeki dil ve üslup incelemeleriyle eserin daha iyi anlaşılmasını sağlamaya çalıştık. Üzerinde inceleme yaptığımız eser, tarihî olayları konu edinmekte, bu nedenle tarih bilimiyle de bağlantı içerisinde bulunmaktadır. Eser bu yönüyle aynı zamanda tarih bilimine kaynaklık eden ve tarih alanına yardımcı olan bir mahiyet taşımaktadır. Eser özellikle Osmanlı tarihi kaynaklarında ancak genel hatlarıyla temas edilen Rumeli'deki isyanlar ve eşkıyalar hakkında, verdiği ayrıntılı bilgiler itibarıyla önemlidir. 17. yüzyılda yaşanan olayların kayda alınmayan karanlık noktalarını aydınlatmakta, tarihçilere bu hususta yardımcı olmaktadır. Durum böyle olmakla beraber eserde zikredilen olayların bir şairin kaleminden, şairane bir üslupla tavsif edildiği de unutulmamalıdır.

Tez çalışmamın başlangıcından bitişine kadar hiçbir zaman destek ve yardımlarını esirgemeyen, kıymetli fikirleriyle katkıda bulunan tez danışmanım Yrd. Doç. Dr. M. Murat Yurtsever hocama, doktora döneminin başında danışmanlığını üstlenen ve kendisinden çok şey öğrendiğim Prof. Dr. Bilal Kemikli hocama,

Prof. Dr. Zülfikar Güngör'e, tez izleme komitesinde yer alan Prof. Dr. M. Asım Yediyıldız'a ve Prof. Dr. Ali Kaya'ya şükranlarımı sunarım. Ayrıca incelediğimiz eserde yer alan Farsça başlıkların Türkçeye aktarılmasında yardımcı olan Yard. Doç. Dr. Mehmet Çelenk'e, metnin tashihinde katkısı olan Araştırma Görevlisi Olcay Kocatürk'e, tez hazırlama esnasında maddi ve manevi desteklerini esirgemeyen aileme ve arkadaşlarıma teşekkür ederim. Ayrıca Ortaöğretim hayatımda ve yükseköğretim hayatımda eğitimim için her türlü imkânı sunan Türkiye Diyanet Vakfı'na teşekkürü de bir borç bilirim.

Bursa-2017

Ozaj SULİMAN

İÇİNDEKİLER

Önsöz	iii
Kısaltmalar	vii
Çeviriyazı / Transkripsiyon Alfabesi.....	xiii
Giriş.....	1
A. XVII. Yüzyılın Siyasî ve Kültürel Tarihine Genel Bir Bakış	1
B. Mesnevî Hakkında Genel Bir Değerlendirme	4
C. Gazavât-Nâme Hakkında Genel Bir Değerlendirme	5

Birinci Bölüm

Tulû'î'nin Hayatı, Eserleri ve Edebî Kişiliği.....	7
I. Tulû'î'nin Hayatı.....	7
II. Tulû'î'nin Eserleri	8
1. Paşa-Nâme:.....	8
2. Raşîyye:.....	9
3. Pesendîde-Nâme:.....	10
III. Tulû'î'nin Edebî Kişiliği.....	10

İkinci Bölüm

Tulû'î'nin Paşa-Nâme'sinin İncelenmesi	19
I. Paşa-Nâme'nin Tanıtılması	19
A. Eserin Yazılış Tarihi	19
B. Eserin Yazılış Sebebi.....	20
C. Eserde Yer Alan Minyatürler	21
II. Paşa-Nâme'nin İncelenmesi	23
A. Paşa-Nâme'nin Dış Yapısı	23
1. Eserin Nazım Özellikleri	23
a. Nazım Biçimi 23	
b. Nazım Tekniği 23	
2. Eserin Ahenk Özellikleri.....	23
a. Vezin	23

b. Redif ve Kafiye.....	24
B. Eserin Sanat Özellikleri	26
1. Dil ve Üslup.....	26
III. Paşa-Nâme'nin İç Yapısı	28
A. Eserin Kurgusu.....	28
B. Eserin Muhtevası.....	28
C. Olayların Yaşandığı Zaman.....	35

Üçüncü Bölüm

Tulû'î'nin Paşa-Nâme'sinin Metni 37

I. Eserin Kuruluşuyla İlgili Açıklamalar.....	37
II. Eserin Nüsha Tavsifi	37
III. Eserin Konu Başlıkları	38
IV. Eserin Transkripsiyonlu Metni.....	42
Sonuç.....	217
Ekler	219
Kaynaklar.....	231
İndeks.....	235

KISALTMALAR

a.g.e.	: Adı geçen eser
a.g.m.	: Adı geçen makale
B.	: Baskı/Basım
Bkz	: Bakınız
C.	: Cilt
ev.	: Çeviren
DİA	: Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi
haz.	: Hazırlayan/Hazırlayanlar
hk.	: Hakkında
İ.A.	: Milli Eğitim Bakanlığı İslam Ansiklopedisi (MEB)
M.E. B.	: Milli Eğitim Bakanlığı
s.	: Sayfa
ss.	: Sayfalar arası
t.y.	: Tarih yok
v.d.	: Ve diėerleri
vr.	: Varak
yy.	: Yüzyıl

ÇEVİRİYAZI / TRANSKRİPSİYON ALFABESİ

A, a, e	ا
I, ı/İ, i	يا
o, ö, u, ü	وا
B, b	ب
T, t	ت
Ş, ş	ث
C, c	ج
Ç, ç	چ
Ĥ, ĥ	ح
Ħ, ħ	خ
D, d	د
Õ, õ	ذ
R, r	ر
Z, z	ز
S, s	س
Ş, ş	ش
ä, ä	ص
ë, ê /Ž, ž	ض
Ṭ, ṭ	ط
Ô, ô	ظ
é	ئى, ؤ, اُ
è	ع
Ġ, ġ	غ
G, g	ك
f	ف
Q, q	ق
K, k	ك
l	ل
m	م
n	ن
ñ	ك
p	پ
v	و
h	ھ
y	ى

KAYNAKLAR

- AÇA Mehmet, v.d, Başlangıçtan Günümüze Tür ve Şekil Bilgisi, 1. B., İstanbul, Kriter Yayınları, 2009.
- AK Coşkun, Şair Padişahlar, 1. B., Ankara, Kültür Bakanlığı Yayınları, 2001.
- AKALIN Şükrü Halûk, v.d., Yazım Kılavuzu, 5. B., Ankara, Türk Dil Kurumu Yayınları, 2013.
- AKGÜNDÜZ Ahmet – ÖZTÜRK Said, Bilinmeyen Osmanlı, İstanbul, OSAV Yayınları, 1999.
- AKKUŞ Metin, Klasik Türk Şiirinin Anlam Dünyası Edebi Türler ve Tarzlar, 3. B., Erzurum, Fenomen Yayınları, 2007.
- AKÜN Ömer Faruk, Divan Edebiyatı, 1. B., İsam Yayınları, İstanbul, 2013.
- ARSEVEN Celâl Esad, “Minyatür”, Sanat Ansiklopedisi, C. III, 2. B., İstanbul, Milli Eğitim Basımevi, 1966, ss. 1415-1427.
- BAĞCI Serpil, v.d., Osmanlı Resim Sanatı, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayını, Ankara, 2006.
- BANARLI Nihad Sami, Resimli Türk Edebiyatı Târihi, C. II, İstanbul, M.E.B. Yayınları, 2004.
- ÇELEBİ Âşık, Meşâ’irü’ş-şu’arâ: İnceleme Metin, (haz. Filiz Kılıç), C. II, İstanbul Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul, 2010.
- ÇELEBİ Kınalızâde Hasan, Tezkiretü’ş-şu’arâ, (haz. İbrahim Kutluk), Türk Tarih Kurumu, Yayınları, Ankara, 1989.
- ÇELEBİOĞLU Âmil, Türk Edebiyatı’nda Mesnevi (XV. yy’a kadar), İstanbul, Kitabevi Yayınları, 1999.
- DEĞİRMENCİ Tülün “Sözleri Dinlensin, Tasviri İzlensin: Tulû’ın Paşanâme’si ve 17. Yüzyıldan Eşkıya Hikâyeleri” Kebikeç / 33, 2012
- DERİN Fahri Ç., Hâfız Hüseyin Ayyansarâyî Vefeyât-ı Selâtin ve Meşâhîr-i Ricâl, İstanbul, Edebiyat Fakültesi Basımevi, 1978.
- DEVELLİOĞLU Ferit, Osmanlıca-Türkçe Lûgat, Aydın Kitabevi, Ankara, 1970.
- DİLÇİN Cem, Örneklerle Türk Şiir Bilgisi, 7. B., Ankara, Türk Dil Kurumu Yayınları, 2004.
- DOĞAN Ahmet, Osmanlı Türkçesi Sözlüğü, 1. B., Akçağ Yayınları, Ankara, 2011.
- DOĞAN D. Mehmet, Büyük Türkçe Sözlük, 24. B., Yazar Yayınları, Ankara, 2011.
- EFENDİ Mehmet Tahir, Osmanlı Müellifleri, C. II, İstanbul, Meral Yayınları, 1972.
- EMECEN Feridun, “İbrahim”, DİA, İstanbul, 2000, C. XXI., ss. 274-281.
- ERKAL Abdülkadir, Divan Şiiri Poetikası (17. Yüzyıl), Ankara, Birleşik Yayınevi, 2009.
- GIBB E.J. Wilkinson, Osmanlı Şiir Tarihi, (çev. Ali Çavuşoğlu), C. I-II, Ankara, Akçağ Yayınları. ty.
- GÖKBİLGİN M. Tayyib, “Köprülüler”, İ.A., C. VI, İstanbul, Milli Eğitim Basımevi, 1977, ss. 892-908.

- HAMMER (Baron Joseph Von Hammer Purgstall), Büyük Osmanlı Tarihi, (çev. Mehmed Ata), C. I, II, III, IV, V, VI, VII, VIII, IX, X., Üçdal Neşriyat, İstanbul.
http://yazmalar.gov.tr/detay_goster.php?k=109328.
http://yazmalar.gov.tr/detay_goster.php?k=125373.
http://yazmalar.gov.tr/detay_goster.php?k=91987.
 İLGÜREL Mücteba, “Ahmed I”, DİA, İstanbul, 1989, C. II, ss. 30-33.
 İLGÜREL Mücteba, “Celâli İşyanları”, DİA, C. VII, İstanbul, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1993, ss. 252-256.
 İNALCIK Halil - MEVLİD Oğuz, Gazavât-ı Sultân Murâd b. Mehmed Hân İzladı ve Varna Savaşları (1443-1444) Üzerine Anonim Gazavât-nâme, Ankara, Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1989.
 İPŞİRLİ Mehmet, Târih-i Na'imâ, Türk Tarih Kurumu Yayınları, C. II, Ankara, Basım ty, 2007.
 İSEN Mustafa - AKSOYAK İsmail Hakkı, Vuslatî Ali Bey Gazâ-nâme-i Çehrîn, Ankara, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, 2003.
 İSEN Mustafa, Ötelerden Bir ses, Akçağ Yayınları, Ankara, 1997.
 JORGA Nicolae, Osmanlı İmparatorluğu Tarihi, (çev. Nilüfer Epçeli), C. III, İstanbul, Yeditepe Yayınevi, ty.
 KAÇAR Mücahit “IV. Murad dönemine ait manzum ve minyatürlü bir gazanâme: Tulû'nın Paşanâme isimli eseri”, Türkiyat Mecmuası, C. 21/ Bahar, 2011.
 KANAR Mehmet, Osmanlı Türkçesi Cep Sözlüğü, 1. B., İstanbul, Say Yayınları, 2012.
 KARAHAN Abdülkadir, “Hamse” Türk Ansiklopedisi, C. XVIII, ty. ss. 454, 455.
 KARATAŞ Turan, Ansiklopedik Edebiyat Terimleri Sözlüğü, 2. B., Ankara, Akçağ Yayınları, 2004.
 KARTAL Ahmet, Doğunun Uzun Hikâyesi Türk Edebiyatında Mesnevî, 1. B., İstanbul, Doğu Kütüphanesi Yayınları, 2013.
 KASAP Murat, Osmanlı Gürcüleri, İstanbul, Gürcistan Dostluk Derneği Yayınları, 2010.
 KEMİKLİ Bilâl, Türk İslâm Edebiyatı Giriş, 1. B., Bursa, Emin Yayınları, 2010.
 KILIÇ Filiz v.d., Şair Tezkireleri, 3. Baskı, Ankara, Grafiker Yayınları, 2011.
 KOCAKAPLAN İsa, Açıklamalı Edebî Sanatlar, 7. B., İstanbul, Türk Edebiyatı Vakfı Yayınları, 2011.
 KÖKSAL M. Fatih, Klâsik Türk Şiiri Araştırmaları, 1. B., Ankara, Akçağ Yayınları, 2005.
 KÜLEKÇİ Numan, Açıklamalar ve Örneklerle Edebî Sanatlar, 2. B., Ankara, Akçağ Yayınları, 1999.
 KÜLEKÇİ Numan, XI-XX. Yüzyıllar El Yazması Metinler ve Özetleriyle Mesnevi Edebiyatı Antolojisi, C. I, Erzurum, Aktif Yayınevi, 1999.
 LEVENT Ağâh Sırrı, Gazavât-nâmeler ve Mihaloğlu Ali Bey'in Gazavât-nâmesi, Ankara, Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1956.
 MAHİR Banu, Osmanlı Minyatür Sanatı, İstanbul, Kabalcı Yayınları, 2004.
 MEHMED Süreyyâ, Sicill-i Osmânî Yahud Tezkire-i Meşâhîr-i Osmâniyye, (haz. Mustafa Keskin, Ayhan Öztürk, Hamdi Savaş, Havva Kurt), C. III, İstanbul, Sebil Yayınları, 1996.
 ÖZCAN Nuri, “Musikî formları”, Osmanlı Ansiklopedisi, C. III, İz Yayıncılık, 1996, ss. 28-30.

- ÖZKIRIMLI Atilla, “Mesnevî”, Türk Edebiyatı Ansiklopedisi, C. III, Cem Yayınevi, ty., s. 846.
- PALA İskender, Ansiklopedik Divân Şiiri Sözlüğü, 9. B., İstanbul, L&M, Yayıncılık, ty.
- PÜSKÜLLÜOĞLU Ali, Yazım Kılavuzu, 2. B., Ankara, Arkadaş Yayınevi, 2004.
- PÜSKÜLLÜOĞLU Ali, Türkçe Deyimler Sözlüğü, 2. B., Ankara, Arkadaş Yayınevi, 2004.
- RİYÂZÎ, Riyâzu’ş-şu’arâ, Süleymaniye Ktp. Lala İsmail 314.
- SARAÇ M. A. Yekta, Klâsik Edebiyat Bilgisi Belâgat, 6. B., İstanbul, 3F Yayınevi, 2007.
- SELÇUK Mulayim, “Osmanlı Mimarîsi”, Osmanlı Ansiklopedisi, C. III. İstanbul, İz yayıncılık, 1996, ss. 9-19.
- Süleymaniye Kütüphanesi, Hacı Ahmed Paşa Bölümü, Demirbaş No: 00362-030.
- ŞEMSEDDİN, Sâmî Kâmûs-ı Türkî, Bayrak Yayıncılık, İstanbul, 2008.
- ŞEMSEDDİN, Sâmî Kâmûs-u’l-A’lâm, C. IV, İstanbul, 1311.
- ŞENER H. İbrahim, YILDIZ Âlim, Türk İslâm Edebiyatı, İstanbul, Rağbet Yayınları, 2003.
- ŞENÖDEYİCİ Özer, KOŞİK Halil Sercan, “IV. Murad’ın Bağdat seferi hakkında yazılmış Bir Kaside: Tulû’î ’nin Pesendide-nâmesi”, Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, Sayı: 2/1 Haziran 2014, ss. 133-150.
- TUMAN Mehmet Nâil, Tuhfe-i Nâilî, Divân Şairlerinin Muhtasar Biyografileri, (haz. Cemâl Kurnaz-Mustafa Tatcı), C. II, Ankara, Bizim Büro Yayınları, 2001.
- UZUNÇARŞILI İsmail Hakkı, Büyük Osmanlı Tarihi, C. III, 6. B., Ankara, Türk Tarihi Kurumu Yayınları, ty.
- ÜNVER İsmail, “Mesnevî”, Türk Dili Dergisi Türk Şiiri Özel Sayısı II (Divan Şiiri), Ankara, Türk Dil Kurumu Yayınları, 1986, s. 431.
- VASSAF Osmanzâde Hüseyin, Sefine-i Evliya, (haz. Mehmet Akkuş-Ali Yılmaz), C. II, İstanbul, Kitabevi Yayınları, 2006.
- YAZICI Tahsin, Cemal Kurnaz, “Hamse”, DİA, C. XV, İstanbul, 1997, ss. 499-500.
- YILMAZ Ali, v.d., Türk-İslâm Edebiyatı El Kitabı, 1. B., Ankara, Grafiker Yayınları, 2012.
- YILMAZ Ziya, “Murad IV”, DİA, C. XXXI, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, ss. 177-183.
- ZAVOTÇU Gencay, Eski Türk Edebiyatı Yüzyıllara Göre Nazım ve Nesir, 1. B., Ankara, Aydın Kitabevi, 2005.
- ZAVOTÇU Gencay, Klasik Türk Edebiyatı Sözlüğü, 1. B., İstanbul, Kesit Yayınları, 2013.